

İSTANBUL'DA YAŞANAN MEKÂNSAL DÖNÜŞÜMLER BAĞLAMINDA SOYLULAŞTIRMANIN YENİDEN KONUMLANDIRILMASI

Arş. Gör. Ali KOÇ*

Öz

Küreselleşme sürecinin hız kazanmasıyla kentsel politikaların belirlenmesinde küresel ağların ve ulus-aşırı sermaye hareketlerinin artan ağırlığı soylulaştırmanın coğrafyasal yayılımına neden olurken, neo-liberal ekonomi politikalarıyla birlikte kendisine biçilen rolün değişmesi de devleti, soylulaştırmanın başat aktörü haline getirmiştir. Klasik soylulaştırma olarak adlandırılan ilk dönem soylulaştırmanın basit görünümünün aksine, farklı mekânsal ve zamansal bağlamlarda farklı biçimler altında ortaya çıkan soylulaştırmanın bu yeni görünümünün kent içerisinde hangi mekânsal dönüşüm süreçlerini tanımlayacağı konusunda bir kavramsallaştırma sorunu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada literatürdeki soylulaştırma tartışmaları ve İstanbul'da meydana gelen süreç ekseninde soylulaştırmanın, kentsel politika uygulamaları sonucu ortaya çıkan diğer dönüşüm süreçlerinden aktörlerinin ve gerçekleştiği mekânların içsel özellikleri bağlamında farklılaştığı ileri sürülecektir. Bu farklılaşmanın uygulanan politikaların biçimlenmesinde temel belirleyicilerden biri olduğu düşünülmektedir. Çünkü soylulaştırma sürecine dâhil olan aktörler diğer dönüşüm süreçlerindeki aktörlerden sahip oldukları ekonomik sermaye hacminin yanı sıra sosyal ve kültürel sermaye hacimleri bakımından da farklılaşırlar. Soylulaştırma ise aktörlerinin sahip olduğu sermaye hacmiyle ilintili olarak herhangi bir kentsel mekânda değil bariz bir şekilde sosyal ve kültürel auraya sahip olan mekânlarda ortaya çıkar. Bu doğrultuda çalışmanın amacı literatür taraması ve soylulaştırma ile diğer dönüşüm süreçlerinin karşılaştırmalı analizinin yapılması aracılığıyla soylulaştırmanın bir kentsel politika değil hangi kentsel politikanın nerede ve nasıl uygulanacağını genel hatlarını çizen bir çerçeve olduğunun gösterilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Soylulaştırma, Kentsel Dönüşüm, Kentsel Politikalar, Yerinden Edilme, Kentsel Yenileme, Yeniden Geliştirme.

Repositioning of Gentrification in The Context of The Spatial Transformation That Have Taken Place in İstanbul

Abstract

While the increasing weight of the global networks and supranational capital in determining the urban policies along with the acceleration of the process of globalization has led to the geographical dissemination of gentrification at the national and international level, the state has become the leading actor of the gentrification process as a result of the change in the role which has been attributed to it along with the introduction of the neoliberal economic policies. Contrary to the simple appearance of the gentrification of the first period which has been called the classical gentrification, the gentrification of the later period which has displayed itself under different forms in different spatial and temporal contexts has brought about a problem of conceptualization regarding which spatial transformation processes would be defined by that manifestation of gentrification. In this study the assertion shall be put forward that the gentrification has differentiated from other transformation processes that have emerged as a result of the implementation of urban policies in terms of the intrinsic features of the actors and the spaces in which the process has been realized, in the axis of the discussions on gentrification in the literature and the gentrification process that has taken place in İstanbul. We think that this differentiation is one of the main determining factors in shaping the policies which are implemented. Because the actors in gentrification become different from the actors in the other transformation process in terms of social and cultural capital volume which they have as well as economic capital. For this reason gentrification doesn't occur anywhere but take place where has materially social and cultural aura. In this respect, the aim of the study is to make comparative analysis of gentrification and the other transformation process by doing literature review. Correspondingly, the object of the study is to indicate that gentrification isn't an urban policy; conversely, it is a framework that outlines how and where to use which urban policy.

Keywords: Gentrification, Urban Transformation, Urban Policies, Displacement, Urban Renewal, Redevelopment.

* Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü. akoc_1@hotmail.com

Giriş

Neo-liberalizmle birlikte devlet desteğini arkasına alan sermaye kesimi, mekânı kendisi için kârlı kılmak ve kolonyalize etmek için mekânın içsel özelliklerine, yerel sakinlerin sınıfsal ve statüsel konumlarına göre farklı stratejiler benimsemektedir. Devlet öncülüğünde gerçekleşen ve sadece mekânı rehabilite etmeyi değil yeniden inşa etmeyi de içeren soylulaştırma ise kentsel mekânın alt sınıfların aleyhine olacak şekilde dönüştürülmesinde kullanılan ve kentsel yenileme, kentsel yeniden canlandırma, kentsel rönesans gibi kavramlarla tanımlanan diğer stratejilerin yerine de sıkça kullanılmaktadır. Bu durumun temel nedeni ilk ortaya atıldığı andan itibaren soylulaştırmanın da yukarıda zikredilen mekânsal dönüşüm stratejilerinden biri olarak değerlendirilmesidir. Bu çalışmada ise soylulaştırmanın kentsel mekânı dönüştürme de kullanılan bir stratejiden ziyade belirli stratejiler sonucunda ulaşılacak istenen bir hedef olduğu gösterilmeye çalışılacaktır.

Bu amaçla öncelikle hem dünyadaki hem Türkiye’deki literatür bağlamında soylulaştırmaya dair tartışmalar ele alınacak, soylulaştırmanın ve kentsel dönüşüm stratejilerinin nasıl kavramsallaştırıldıklarına değinilecektir. Böylece belirtilen kavramsal muğlaklığın hangi sebeplerden kaynaklandığı gösterilmeye çalışılacaktır. Diğer taraftan Türkiye’de ortaya çıkan süreçte uygulanan farklı stratejilerin ve bu stratejiler sonucunda ortaya çıkan mekânsal dönüşümlerin soylulaştırmayla ilişkisi soylulaştırmanın en yoğun gözlendiği kent olan İstanbul üzerinden karşılaştırmalı bir bakış açısıyla değerlendirilecektir. Bu bağlamda soylulaştırma ve mekânsal dönüşüm stratejileri bütün boyutları ve örnekleriyle ortaya konmaya çalışılmayacaktır. İstanbul özelinde soylulaştırma ile dönüşüm stratejilerinin iç içe geçtiği ve aralarındaki farklılıkların en çok göz ardı edildiği mekânsal bağlamlar üzerinde durularak farklılığın hangi noktada belirginleştiği tespit edilmeye çalışılacaktır.

Soylulaştırmaya Dair Kavramsallaştırma Sorunu

Günümüzde devletin soylulaştırma sürecine başat aktörlerden birisi olarak müdahil olmasıyla soylulaştırmanın hangi mekânsal dönüşümleri tanımlayacağına dair bir kavramsallaştırma sorununun ortaya çıktığı son dönemlerde sıklıkla dile getirilen bir düşüncedir. Ancak bu durum yeni bir sorun olmamakla birlikte ilk ortaya çıkış aşamasından itibaren “belirli bir kavramsal kalkış noktası edinme adına sürecin kaotik yapısının göz ardı edilmesinin” (Beauregard, 2007: 36-40) sonucunda ortaya çıkan kavramsallaştırma krizinin daha da kökleşmiş halidir.

Sorunun oluşmasındaki bir diğer etken ise ortaya çıkan süreci açıklamaya çalışan yaklaşımların durdukları epistemolojik yerlerin karşılığında yatmaktadır. Bu karşılığın en belirgin noktası ise bu süreçte ortaya çıkan sosyal, kültürel, ekonomik ve mekânsal değişimlerin kent için getirilerinin ve götürülerinin nasıl değerlendirildiğidir.

Kavramsallaştırma Sorununun Başlangıcı

İleri kapitalist ülkelerde 60'lı yılların ikinci yarısında ortaya çıkmaya başlayan ve 70'li yıllarla birlikte daha da görünür hale gelen ekonomik değişmelerin kentlere ve istihdam yapısına önemli etkileri olmuştur. İlk olarak imalat sektöründen hizmet sektörüne geçiş kent merkezinin sanayisizleşmesini beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte ulus aşırı firmalar, esnekliklerini ve hareket kabiliyetlerini arttırmak için merkezi işlevlerinin bir kısmını bu işlevler üzerine uzmanlaşmış firmalara yaptırmaya başladılar (Sassen, 2005: 28). Bu değişimler orta sınıf içerisinde bir alt grup olarak profesyonellerin sayısının hızla artmasına neden olmuştur. Soylulaştırmanın başlangıcı bu yeni orta sınıfın yerleşim tercihlerinin, orta ve üst sınıfların yerleşim alanıyken İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu sınıfların kent merkezinin dışına göç etmeleriyle işçi sınıfının yerleşim alanı haline gelen köhneleşmiş tarihi kent merkezlerine yönelmesiyle ilişkilendirilmektedir (Glass, 2010: 22). Genellikle yüksek gelirli, yüksek eğitilmiş, 35 yaş altı ve çocuksuz olan tek veya çift kişilik hane halklarının öncü soylulaştırıcılar olarak adlandırılan bu sınıfın prototipini oluşturduğu ileri sürülmektedir (Gale, 1979: 294-295, Beauregard, 2007: 37, Ley, 1996: 35). Bununla birlikte David Ley'e göre (1996: 15) yeni orta sınıfın kültürel sermayesi yüksek bir alt grubu soylulaştırma sürecinin ortaya çıkmasında kilit rol oynar. Bu grup sanatçılar, akademisyenler, medya sektöründe çalışanlar, kamu çalışanları gibi görece daha düşük gelir elde eden yarı-profesyonel ve profesyonellerden oluşur.

Bu sınıfın köhneleşmiş tarihi kent merkezlerine yerleşimi konut dokusunun korunması için olumlu bir adım olarak görülür; çünkü taşındıkları konutların tarihi, mimari ve kültürel değerini kavrayabilecek kültürel donanıma sahip oldukları ve bu nedenle de tarihsel dokusuna uygun bir şekilde konutların rehabilitasyonunu gerçekleştirebilecekleri varsayılır. Bu süreçte diğer önemli bir vurgu dönüşümün yeni orta sınıfın kendi birikimleri aracılığıyla gerçekleşmesi üzerinedir. Bu vurgular, öncü soylulaştırıcıların hem vergi gelirlerini artırmak isteyen yerel yönetimlerin hem de bazı akademik çevrelerin desteklerini arkalarına almalarında hayati rol oynar.

Özellikle Gregory Lipton, Stephen F. Le Roy, William C. Wheaton gibi neoklasik iktisatçılar süreci, orta sınıfın banliyölerden kent merkezine dönüşü olarak okudular ve köhneleşmiş kent merkezinin orta sınıf eliyle yeniden ihya edilmesi olarak gördüler. Bu nedenle de ortaya çıkan durumu yenileme, yeniden canlandırma, yeniden geliştirme, rehabilitasyon gibi kavramlarla adlandırarak bir kentsel politika olarak tanımlamaya çalıştılar (Le Roy ve Sonstelie, 1983: 80, Lipton, 1977: 138). Ancak soylulaştırma, bir kentsel politikadan ziyade bu politikalarından birinin ya da birkaçının birlikte hâkim olduğu ve ortaya çıkışı belirli özel koşulların konjonktürel olarak etkileşimine bağlı olan bir olgudur. Öncelikle sürece dâhil olan tüm aktörler arasındaki güç ilişkileri ve insan aktörlerin sahip oldukları sermayenin biçimi ve hacmi sürece karakterini veren temel koşuldur. Bu koşul soylulaştırmayı, uygulanan kentsel politikalar sonucu ortaya çıkan diğer kentsel süreçlerden ayırmada önemli bir

işlev üstlenir. Sürecin, bu koşulların göz ardı edilerek tanımlanması birbirinden farklı süreçlerin iç içe geçmesine ve soylulaştırmanın hangi dönüşümleri tanımlayacağını muğlaklaşmasına neden olmuştur. Soylulaştırılan muhitlerde yaşayan yerel sakinlerin kentsel haklarının özellikle de konut hakkının dolaylı ve/veya dolaysız ihlalinin bilinçli bir şekilde görmezden gelinmesi sonucu ortaya çıkan bu kavramsallaştırma çabaları soylulaştırmaya dair krizin önemli bir kısmını oluşturur.

Bunun yanı sıra eleştirel yaklaşımların soylulaştırmanın kentsel yenileme, yeniden geliştirme, yeniden canlandırma gibi kentsel politikaların yerine kullanılmasının mekânsal ve sosyal referanslarını yeterince sorgulamadan getirdiği karşıt bakış açısı da bu krizin daha da derinleşmesine katkı sağlamıştır. Neo-klasik iktisatçıların soylulaştırma olgusunu kentsel politikalarla tanımlamasına karşılık bu yaklaşımlar da yukarıda bahsedilen kentsel politikaları genellikle soylulaştırma olarak değerlendirmişlerdir. Olumlu adlandırmaya karşı olumsuz anlam içeren soylulaştırmanın bir refleks olarak kullanılması neo-klasik iktisatçıların yaptığı “bilinçli” kavramsallaştırma hatasının başka bir hata ile yer değiştirmesi anlamına gelir. Bu hatanın yapılmasındaki en önemli neden neo-klasik iktisatçıların süreç içerisinde ortaya çıkan yerinden edilmeyi görmezden gelmesi, bu tercihe karşılık eleştirel yaklaşımların ise soylulaştırma sürecinin belirlenmesinde yerinden edilmeyi ana referans olarak almasıdır. Ancak yerinden edilme sadece soylulaştırmayla birlikte ortaya çıkan bir olgu değildir. Kentsel politika uygulamaları sonucu gerçekleşen birçok dönüşüm süreci de yerinden edilmeyle sonuçlanabilmektedir. Eleştirel yaklaşımların, soylulaştırmanın özelliklerinin gün yüzüne çıkartılmasında önemli bir yeri olmasına karşılık bu hatanın günümüze kadar sürdürülmesi bahsedilen sorunu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir.

Soylulaştırma Tartışmaları

Amerika merkezli neo-klasik iktisadi yaklaşım kent merkezindeki mekânsal ve sosyal değişimi açıklarken Muth'un ve Alonso'nun teorilerini birleştiren bir karma teoriye yaslanır. Bu teori esas olarak orta sınıfın yerleşim tercihindeki değişimin nedenlerini ortaya koymaya çalışır. Muth ve Alonso'nun ortaklaştığı nokta işe gidiş-gelişin marjinal maliyetinin gelire göre esnekliğinin yer seçiminde temel belirleyici olduğudur. Eğer işe gidiş-gelişin maliyetindeki artış gelirdeki artıştan fazla olursa kent merkezine dolayısıyla işe yakın yerleşim öncelikli tercih haline gelecektir (Wheaton, 1977: 620-621). Bu tercih sonucunda gerçekleşen statüsel yükselme ise kent merkezinin “yeniden doğuşu” olarak değerlendirilir. Özellikle Lipton, (1977: 137) orta sınıfın kent merkezine yerleşimini artan suç oranları, kamu hizmetlerinin bozulması, konutların yetersizliği, vergi düzeyinin düşmesi ve sayıları giderek artan yoksul kesimlere yardım yükü gibi sorunların çözümünde bir araç olarak görür.

Marksist perspektiften yaklaşan Neil Smith ise sermayenin yeniden değerlendirilmesi olarak gördüğü bu değişim sürecini rant uçurumu teziyle açıklamaya çalışır. Rant uçurumu, potansiyel toprak rantı ile şimdiki toprak kullanımıyla sermaye-

leştirilen güncel toprak rantı arasındaki farktan kaynaklanır (Smith, 2010: 81). Bu uçurumun büyümesi yatırımların kent merkezine yönelmesini gerçekleştirir. Smith'e göre (2010: 81) soylulaştırma, rant uçurumu yapsatçıların binaları daha ucuza elde edebilmesine, inşa maliyetlerini karşılayabilmesine, rehabilitasyon için kar elde edebilmesine, mortgage ve yapım anlaşmalarından kaynaklanan faizleri ödeyebilmesine ve sonunda tamamlanmış ürünün yapsatçıları tatmin edebilecek bir fiyattan satılabilmesine yetecek kadar geniş olduğunda ortaya çıkacaktır.

Bunun yanı sıra orta sınıfın kent merkezlerine yönelimi yalnızca ikamet amaçlı değildir. Rant uçurumunun sağlayacağı yüksek kar oranlarından faydalanma dolaısıyla karlı bir yatırım yapma olanağı hem orta sınıfları hem de yarı profesyonel ve profesyonel yapsatçıları kent merkezine çeker (Smith, 2010: 82). Bu nedenle Smith için sürece dâhil olan aktörler daha geniş bir yelpaze de yer alır.

Bu iki ekonomi temelli yaklaşım farklı noktalardan eleştiriye tabi tutulur. Neo-klasik iktisadi yaklaşım, hem süreci bir kent merkezine dönüş hareketi olarak görmesi hem de egemen bir tüketici profili çizmesi (Smith, 2010: 81, Lees, Slater ve Wyly, 2008: 46), Smith'in rant uçurumu tezi ise tüketimin rolünü göz ardı ederek sadece arz yönlü değişimlere odaklanması bakımından eleştirilir (Ley, 1996: 42, Beauregard, 2007: 39). Bunun yanı sıra Beauregard (2007: 39), Smith'in rant uçurumu tezinin soylulaştırmanın çeşitli doğasını vurgulamak için hiçbir girişim içermediğini ileri sürer.

Kanada şehirleri üzerinde yaptığı araştırmada David Ley ise (1996: 33-34) kent içi değişimin, İngiliz sınıf çağrışımlarını içeren gentrification (soylulaştırma) kavramı yerine sınıf ve statü çağrışımlarını daha doğru bir şekilde belirttiğini ileri sürdüğü Fransız embourgeoisement (burjuvalaşma) kavramıyla tanımlanması gerektiğini ifade eder. Bu eleştirinin diğer bir ayağı da soylulaştırmanın, önceden düşük gelirli kesimlerin ikamet ettiği konutların orta sınıf kullanımı için yenilenmesi olarak kullanılması nedeniyle konut stokunun yeniden biçimlendirilmesinden ziyade sosyal sınıflar içindeki değişimlerin vurgulanması için sınırlı bir tanımlama olmasıdır (Ley, 1996: 34). Bunun yanı sıra Ley dikkatleri soylulaştırmanın ortaya çıkışında en önemli faktör olarak gördüğü soylulaştırıcıların mesleksi ve kültürel özelliklerine çevirir. 1960'larda devletin ve özel sektörün girdikleri krizden çıkışlarının anahtarı olarak görülen post-endüstriyelleşmeyle birlikte profesyonel, yönetsel ve teknik işlerde çalışan beyaz yakalıların sayılarının artması ve bu beyaz yakalıların sahip oldukları kültürel ve estetik yargılar sürecin biçimlenmesinde önemli bir rol oynar. Ley'in araştırmasına göre 1961-1991 yılları arasında Kanada kent merkezlerinde yaşayan beyaz yakalıların sayısındaki artış % 16,5'tur. Aynı süreçte kent merkezinde imalat sektöründe ve ilişkili sektörlerde çalışanların sayısı ise % 18'lik bir azalış sergiler (Ley, 1996: 145-147). Bu nedenle Ley (1996: 368) "soylulaştırmayı post-endüstriyelleşme tezinin bulgusal değerini destekleyen özelliklerin ve bağlamın kümelenmesiyle ilişkili" olarak görür.

Yukarıdaki açıklamalar soylulaştırmanın başlangıç aşamasında nasıl değerlendirildiğinin bir resmini verir. Ancak neo-liberalizm ve küreselleşme ile birlikte soylulaştırma birçok farklı aktörün katıldığı ve oldukça farklı mekânsal konumlara yayılmış kentsel politikalar sonucu ortaya çıkan bir süreç haline gelir. Soylulaştırmanın bu dinamik tarihsel gelişimini açıklama konusunda önemli girişimlerden biri Jason Hackworth ve Neil Smith'ten gelir.

Hackworth ve Smith'e göre (2001: 466-468) soylulaştırma üç dalga da meydana gelir: Seyrek soylulaştırma, soylulaştırmanın demir atması ve soylulaştırmanın geri dönüşü. İlk dalga soylulaştırma, Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Avustralya gibi ileri kapitalist bölgelerde kent içi konut stokunun yeniden yatırıma maruz kalmasıyla ortaya çıkar. Bu dönemde köhneleşmiş konut bölgelerine yatırım yapmanın riskli olmasından dolayı yerel ve ulusal hükümetler konut piyasasındaki düşüşü önlemek adına yatırımları cesaretlendirici politikalar izlemiştir. Soylulaştırma süreci seyrek bir biçimde olsa da 1973'teki petrol krizine kadar devam eder. Bir geçiş sürecinden sonra 70'li yılların sonuna doğru soylulaştırma hızını daha da artırır. İkinci dalga soylulaştırma, ilk dalganın dar coğrafi sınırlarının aksine yatırımları çekmek isteyen kent yönetimlerinin verdiği destekle küresel ölçekte yayılır. Uygulanmaya başlayan neo-politikalarla birlikte yerel hükümetler soylulaştırma sürecini doğrudan yönetmektense sermayenin gayrimenkul piyasasına yönelmesini ve serbest piyasanın işleyişini teşvik etmekle yetinirler. Amerikan arsa piyasasının 80'lerin sonuna doğru çökmesiyle ikinci bir resesyon dönemine girilir ve süreç tekrar kesintiye uğrar. İkinci geçiş döneminde ise soylulaştırma bazı bölgelerde neredeyse durma noktasına gelmiştir. Üçüncü dalga soylulaştırma ile birlikte soylulaştırma kent merkezinden çevreye doğru genişler ve yatırımın ölçeğinin genişlemesiyle küçük müteahhitler süreçten dışlanır. Büyük müteahhitlerin bile tek başlarına karşılayamayacakları ölçekte yatırım gerektirmesi nedeniyle bu dönemde soylulaştırma kamu-özel sektör ortaklığıyla gerçekleştirilir.

Soylulaştırmanın bu şekilde tarihsellendirilmesi oldukça Batı merkezli bir açıklama olarak görünmektedir. Hackworth ve Smith ise bu eleştiriye oluşturulmasında kullanılan verilerin New York'taki soylulaştırma deneyiminden elde edilmesine rağmen zaman çizelgesinin geniş bir uygulanabilirliği olduğunu ileri sürerek karşılık verirler. Buradaki temel sav, dönemlerin başlangıç tarihlerinin coğrafyasal olarak farklılık göstermesine rağmen daha geniş ölçekteki politik-ekonomik olayların yerel deneyimler üzerindeki etkilerini önemli bir şekilde azaltmadığıdır (Smith ve Hackworth, 2001: 466). Bu düşünce ileri kapitalist ülkeler için kısmen geçerli olsa da neo-liberalizm ve küreselleşme olgularını daha geç ve dolaylı deneyimleyen ülkelerde süreç tarihsel bir çizgi üzerinden ilerlemez. Bu üç dalgayı soylulaştırmanın ayrı ayrı görünümüleri olarak değerlendirirsek gelişmekte olan ülkelerin çoğunda soylulaştırmanın başlangıcı eş zamanlı olarak hem birinci dalga soylulaştırma hem de üçüncü dalga soylulaştırma özelliği gösterebilmektedir. İkinci dalga soylulaştırma ise hemen hemen hiç ortaya çıkmayabilir. Bu durum, ekonomik yapı ve gelişimlerinin farklı olmasından dolayı uygulanan neo-liberal politikaların merkez ülkelerde olgunlaştıktan

sonra çevre ülkelere yayılmasından ve çevre ülkelerde devletin süreçte yer alan diğer aktörler üzerindeki olağanüstü denetimsiz yetkisinden kaynaklanır. Çünkü kaynak yaratma konusunda zaten sıkıntılı olan devlet, soylulaştırmayla birlikte ortaya çıkan rantın dağıtım araçlarının tekeline eline almak istemektedir.

Devletin sürece bu denli müdahil olması hali hazırda var olan soylulaştırmanın mahiyetinin ne olduğuna dair tartışmaları daha da körüklemiştir. Bunun yanı sıra rehabilitasyon, yenileme gibi stratejilerin yerini yıkıp görece yeniden inşa etmenin almasıyla birlikte literatürde soylulaştırma ile bu stratejiler sonucu ortaya çıkan diğer dönüşüm süreçlerini birbirinden ayıran çizginin nereye çizileceği konusu ana sorun haline gelmiştir.

Bu tartışmaların fitilini ateşleyenler ise ikinci resesyon sonrası dönemde özellikle İngiltere'de yeniden inşa etme politikaları sonucu ortaya çıkan sosyal ve mekânsal dönüşümü üçüncü dalga soylulaştırma yerine *re-urbanisation* (yeniden kentleşme) kavramıyla açıklamaya çalışan Christine Lambert ve Martin Boddy olmuştur. Lambert ve Boddy'ye göre (2002: 18-21, Aktaran Lees ve Davidson, 2005) bu süreç barındırdığı belli özelliklerden dolayı soylulaştırma olarak değerlendirilemez. İlk olarak soylulaştırmanın önceki aşamalarından farklı olarak 90'lı yıllarla birlikte başlayan süreç farklı mekânsal biçimlerde ortaya çıkar. Bu süreçte tarihi konut stokunun rehabilite edilmesi yerine kent içerisindeki eski, kullanılmayan liman ve fabrika alanlarının yıkılarak yerleşimsel birimlere dönüştürülmesi söz konusudur. İkinci olarak, ilkiyle ilişkili bir biçimde yeniden inşa faaliyetleri daha önce ikamet amaçlı kullanılmayan lokasyonlarda ortaya çıktığı için soylulaştırma gibi eski sakinlerin yerinden edilmesi sonucunu doğurmaz. *Üçüncü ve son olarak ise bu sürece katılan aktörler, soylulaştırmanın önceki aşamalarındaki aktörlerden oldukça farklı karakterlere sahiptirler. Bu nedenle soylulaştırma, ortaya çıkan bu yeni süreci yakalamak için oldukça modası geçmiş ve dar ölçekli bir kavramdır (Boddy, 2007: 104).*

Bu görüşe karşılık Loretta Lees ve Mark Davidson (2005: 1170) ise kent merkezine orta sınıfın yeniden yerleşimini, soylulaştırılmış alanların üretimini ve kent merkezine yakın yerleşimlerdeki düşük gelirli sakinlerin yerlerinden edilmesini içerdiğinden sürecin new-build gentrification (yeni inşa soylulaştırması) kavramı ile tanımlanması gerektiğini ileri sürerler. Lees ve Davidson'a göre (2005: 1170) yeni inşa faaliyetlerinin yerinden etmeyle sonuçlanmadığı söylenemez; çünkü muhitlerin yenilenmesinde doğrudan yerinden etmeden ziyade düşük gelirli sakinlerin yapılan konutlara erişmemesinden kaynaklanan dolaylı yerinden etme söz konusudur. Soylulaştırıcıların muhitin toplumsal kontrolünü ellerine alarak yerel sakinleri sosyal ve kültürel açıdan dışlamaları ve yerel sakinlerin yükselen konut değerlerini karşılayacak ekonomik sermayeye sahip olmamaları erişimin önündeki en önemli engellerdir. Yerinden etmenin ortaya çıkmadığı sonucuna varılmasının nedeni ise sadece doğrudan yerinden etmenin olup olmamasına bakılmasıdır. Bununla birlikte soylulaştırmanın dinamik karakterinden dolayı sürece dâhil olan aktörlerin ve sürecin meydana geldiği lokas-

yonların başlangıç aşamasındaki biçimlerinden farklılaşmaları doğal bir gelişmedir. Lees ve Davidson için (2005: 1170) çağdaş soylulaştırmanın dört temel karakteri vardır: Sermayenin yeniden yatırımı, daha yüksek gelirli kesimlerin göçü aracılığıyla muhitlerin toplumsal statüsünün yükselmesi, kentin görünümünün değişimi ve düşük gelirli grupların doğrudan veya dolaylı biçimde yerinden edilmesi. Ancak bu karakterlerden en belirleyici olanı düşük gelirli kesimlerin daha yüksek gelirli kesimlerce yerlerinden edilmesidir.

Soylulaştırmanın genel hatlarını çizen yukarıda özetlenmeye çalışılan tartışmalarda taraf olan bütün açıklamaların göz ardı ettiği ve bahsedilen soruna neden olan şey soylulaştırmanın mekânın dönüştürülmesi için uygulanan bir stratejiden ziyade restorasyon, rehabilitasyon, yenileme, yeniden inşa etme gibi dönüşüm stratejileri aracılığıyla ulaşılmak istenen sonuç olduğudur. Bir mekânda soylulaştırmanın varlığını ve yokluğunu belirlerken daha alt sınıfların üst sınıflar tarafından yerlerinden edilmesinin yegâne ölçüt olarak alı konulması kavramın kayganlaşmasına ve belirsizleşmesine yol açmaktadır. Bu durum soylulaştırma için bir gereklilik olmasına rağmen tek başına yeterli bir açıklama sunamaz. Çünkü daha alt sınıfların konut alanlarını sermaye açısından kârlı kılmaya çalışan her stratejinin amacı bu sınıfların yerlerinden edilmesi ve bu alanların daha üstte yer alan sınıfların yerleşimine ve tüketimine yönelik olarak dönüştürülmesidir. Bu çerçeveden bakıldığında Smith'in soylulaştırma için geliştirdiği rant uçurumu tezi başka dönüşüm süreçlerine de uygulanabilir hale gelir.

Harvey'in belirttiği gibi kapitalizm meta üretimine ve tüketimine yönelik sermayenin birinci çevriminde aşırı birikim krizine girdiğinde bu krizi yatırımları ikinci çevrimde yapılı çevreye yöneltmek çözer (Şengül, 2001: 20). Ancak yatırımların yapılı çevreye yöneltilmesinin araçları olan kentsel politikalar olası bir talep beklentisi doğrultusunda mekânı biçimlendirirler. Bu nedenle üretilen mekânsal formun fiziksel, kültürel ve sosyal içeriği talebi gerçekleştireceği düşünülen aktörlerin belirli özellikleri göz önünde bulundurulurken belirlenir.

Soylulaştırmanın gerçekleştiği mekânın en önemli içsel özelliği ise tarihsel geçmiş ve/veya kentsel olanaklara -özellikle de kültürel ve sosyal aktivitelerle- yakınlığı nedeniyle toplumsal sınıf ve statü konumlarının belirlenmesinde önemli bir etken konumundaki kültürel sermaye birikimine katkı sağlamasıdır. Bu nedenle soylulaştırma herhangi bir üst sınıfın değil sahip oldukları sermaye hacmi içerisindeki kültürel ve sosyal sermayenin ağırlığını arttırmaya çalışan orta ve üst sınıfların yerleşimini ve tüketimini içerir. Birbiriyle ilişkili bu iki husus soylulaştırmanın varlığının temel göstergeleridir. Süreçten olumsuz olarak etkilenen aktörler olan yerel sakinler ise genellikle tam tersi bir şekilde toplum içerisinde hem kültürel hem ekonomik sermaye açısından en dezavantajlı gruplardır. Bu noktada soylulaştırmayı Bourdieu'nün kullandığı anlamda orta ve üst sınıfların habitusunun mekânda vücut bulmuş hali olarak okuyabiliriz. Süreci bu şekilde okumak genellikle yerleşimsel süreçleri belirtmek için kullanılan soylulaştırma kavramının ticari soylulaştırma, turizm soylulaştırması gibi

farklı görünümünün anlaşılmasını da kolaylaştıracaktır. Son bölümde ise yukarıda tartışılan soylulaştırma açıklamalarının ve kavramsallaştırma sorununun Türkiye'de dönüşüm süreçlerini en yoğun şekilde yaşayan İstanbul üzerine yapılan çalışmalara nasıl aksettiği belirlenmeye çalışılacaktır.

İstanbul'daki Dönüşüm Süreçlerinin Soylulaştırma Bağlamında Değerlendirilmesi

Türkiye gibi kentleşme sürecini daha geç yaşayan ve neo-liberalizm, küreselleşme gibi olguları daha dolaylı olarak deneyimleyen ülkelerde çoğu zaman doğrudan ithal edilen bir kavram olarak soylulaştırma kavramı ileri kapitalist ülkelerde ortaya çıkan sürece göre daha muğlak bir kullanıma sahiptir. İleri kapitalist ülkelerin kendi içsel dinamiklerinden kaynaklanan sürecin ortaya çıkış nedenlerinin Türkiye kentlerinde ortaya çıkan soylulaştırma sürecinin belgelenmesinde yol haritası olarak kullanılması bir uyumsuzluğa ve öznel genellemelerin yapılmasına neden olmuştur. Özellikle devlet eliyle gerçekleştirilen soylulaştırma olgusunun ortaya çıkışı bu muğlaklığı daha da artırmıştır. Bunun en önemli nedeni ise ileri kapitalist ülkelerde belirli evrelerde gerçekleşen soylulaştırma olgusunun bu evrelerinin Türkiye'deki farklı kentsel mekânlarda eşzamanlı olarak görülmesidir. Örneğin İstanbul özelinde sürecin hâlâ tam anlamıyla bitmediği Galata'da klasik soylulaştırma söz konusuyken Tarlabası devlet öncülüğünde gerçekleşen soylulaştırma özelliği göstermektedir. Bu yüzden "oldukça düzensiz, bölük pörçük ve spekülâtif karakterde olan Türkiye'deki dönüşüm sürecinin" (Can, 2013: 103) öncü soylulaştırıcılarla başlayıp devlet eliyle gerçekleştirilen soylulaştırmaya doğru evrilen bir tarihsel çizgi üzerinden ilerlediği varsayılmaz.

Soylulaştırmanın başlangıcının belirlenmesi ise ileri kapitalist ülkelerde ortaya çıkan klasik soylulaştırmanın özelliklerinin Türkiye kentlerindeki özellikle de İstanbul'daki dönüşüm süreçlerine uyarlanması aracılığıyla sağlanır. Orta ve üst sınıf gayrimüslimlerin 1940'lı yıllardan itibaren azınlıklara yönelik olumsuz devlet politikaları ve nefret eylemleri nedeniyle kademeli olarak boşaltmak zorunda kaldığı İstanbul'daki bazı semtler, ekonomik yapıdaki dönüşümlerle 1960'larda hızlanan kırdan kente göçle birlikte alt sınıfların yerleşimleri sonucu giderek çöküntü alanları haline gelmiştir. Literatürde genel kabul gören görüş ise 1980'lerle birlikte bu semtlere yeni orta sınıfın taşınmaya başlamasıyla soylulaştırmanın başladığıdır (Ergün, 2006: 22, İslam, 2006: 46, Yavuz, 2006: 66, Şen, 2006: 75-77).

Ancak bu kent merkezlerinden bazıları etnisite bağlamında gerçekleşen nüfus dönüşümünün sınıfsal boyutunu yoğun bir şekilde yaşamamış ve çöküntü alanı haline gelmemişlerdir. Bu merkezlerden biri olan Kuzguncuk'ta gayrimüslim nüfusun yoğunluğu kısmen azalmıştır (Uzun, 2006: 39). Bunun yanı sıra Kuzguncuk soylulaştırmanın ilk ortaya çıktığı yerleşim birimleri arasında görülmektedir. Nil Uzun (2006: 39) Kuzguncuk'taki soylulaştırma deneyimini şu şekilde anlatmaktadır: "Kuzguncuk

örneğin en önemli özelliği sosyal ve mekânsal yenilemenin olumsuz etkilerinin yaşanmaması ve alanda bilinçli bir yenileme ile toplumsal ve mekânsal bütünlüğünün korunmuş olmasıdır". Bu değerlendirme bahsedilen soylulaştırmanın kavramsallaştırma sorununun bir örneğini sergiler. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi soylulaştırma, alt sınıf yerel sakinlerin aleyhine olacak şekilde sonradan gelen orta ve üst sınıfların sermaye hacmini genişletecek toplumsal ve mekânsal dönüşümleri gerektirir. Bu açıdan bakıldığında Kuzguncuk'un yaşadığı süreç sadece bir rehabilitasyon örneği olarak değerlendirilebilir.

Bazı dönüşüm süreçleri ise tam tersi biçimde soylulaştırma hedefi gütmesine rağmen sadece yenileme, yeniden canlandırma, kentsel dönüşüm gibi kavramlarla anılmaktadır. Özellikle son dönemlerde kültür turizmine yönelik faaliyetlerin yoğunlaştığı Haliç'in kıyı şeridi boyunca gerçekleşen süreçler ile kent merkezinde kalan Tarlabası ve Sulukule gibi çöküntü alanlarında gerçekleşen süreçleri açıklama girişimlerinde aralarındaki ilişki irdelenmeden kentsel politikalarla soylulaştırma birbirlerinin yerine kullanılmaktadır (Dinçer, 2011, Kocabaş, 2006, Bezmez, 2008, Günay ve Dökmeci, 2012, Türkün, 2014).

Soylulaştırmanın yukarıda ifade edilen anlamına ilaveten kuramsal olarak kentsel politikaların nasıl tanımlandığını ve soylulaştırmayla nasıl ilişkilendirildiğini göstermeye ihtiyaç vardır. Pınar Özden (2008: 44) kentsel politikaların üst başlığı olarak gördüğü kentsel yenilemeyi şöyle tanımlamaktadır:

... kentsel yenilemeyi en geniş anlamıyla, "zaman süreci içerisinde eskiyen, köhneyen, yıpranan, sağlıklı/yasadışı gelişen ya da potansiyel arsa değeri üst yapı değerinin üzerinde seyrederek değerlendirilmeyi bekleyen ve yaygın bir yoksunluğun hüküm sürdüğü kent dokusunun, alt yapısının sosyal ve ekonomik programlar oluşturulup beslendiği bir stratejik yaklaşım içinde, günün sosyoekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak değiştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen de yeniden üretilmesi eylemi olarak tanımlamak mümkündür.

Kentsel yenilemenin yöntemleri ise alansal temizleme, yeniden canlanma-canlandırma, yenileme-yenilenme, yeniden geliştirme, yeniden üretme ve rehabilitasyondur. Soylulaştırma ise bu sınıflandırma içinde yeniden canlanma-canlandırmanın bir alt başlığı olarak yer alır. Bunun yanı sıra Özden soylulaştırmayı sadece dıştan gelen bir müdahale olarak görürken içten bir müdahaleyle gerçekleşen durumu ise kalitenin yükseltilmesi olarak değerlendirir (2008: 175). Ruşen Keleş'e göre (2010: 372-373) ise alt türleri canlandırma, koruma ve yeniden geliştirme olan kentsel yenilemenin üç temel amacı vardır: yoksulluk yuvalarının temizlenmesi, kent merkezleriyle kentin diğer parçaları arasındaki ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi için bu kesimlerin yenilenmesi ve kent merkezlerinde yerel yönetimlerin vergi gelirlerinin artırılması. Soylulaştırmanın bu tanımlamanın neresinde yer aldığı ise belirsizdir. Kentsel yenilemenin alt türlerinin tanımlanmasına bakıldığında her üçü de soylulaştırmaya temel oluşturabilecek özellikler göstermektedir. Keleş'e göre (2010: 373) canlandır-

ma (rehabilitation), yapı olarak sağlam bulunmasına karşın özgün işlevlerini yitiren ve değerleri çeşitli nedenlerle azalan yapılar söz konusu olduğunda geçerlidir. Koruma (Conservation) işlevlerini yerine getirebilen yapıların içinde buldukları tarihsel, mimari ve kültürel bölgelerle birlikte korumak için plansızlığın denetlenmesi ve aşırı nüfus birikiminin önlenmesidir. Son olarak yeniden geliştirme (redevelopment) ise mevcut yapıların yıkılması ve kazanılan toprağın yeni kullanışlara ayrılmasıdır.

Bu kavram karmaşası içerisinde kentsel politikalarla soylulaştırma arasındaki ayırım en iyi kentsel dönüşüm çatısı altında çıkarılan iki kanunun uygulama alanlarına ve hedeflerine bakıldığında görülür. Bu kanunlar 2005 yılında kabul edilen 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması” hakkındaki kanun ile 2012 tarihli 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi” hakkındaki kanundur. Bu iki kanunun da temel amacı üretilecek konut ve hizmet birimleri aracılığıyla kentsel rantın üretimini ve bu rantı el konulmasını sağlamaktır. Ancak ilk kanun devlet eliyle soylulaştırmanın gerçekleştirilmesine, ikinci kanun ise zamanla kent içerisinde kalarak değerlendirilen Derbent, Armutlu, Tozkoparan gibi gecekondu bölgelerinin sermayeleştirilmesine yöneliktir. 5366 sayılı kanunun amacı “yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması” olarak belirtilir (Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, 5366: Madde 1). Ancak kanunun Sulukule, Tarlaabaşı ve Süleymaniye’deki uygulamalarına bakıldığında adında içerdiği yenilemenin kamu-özel sektör ortaklığıyla gerçekleştirilerek üst sınıflar içerisinde kültürel sermayesi ile öne çıkan bir alt grubun kullanımına sunulmasının amaçlandığı görülür. Bu çerçeveden bakıldığında içerisinde soylulaştırma ibaresi yer almasa da bu kanunun uyguladığı strateji kentsel yenileme, bu strateji sonucunda ulaşmak istediği sonuç ise soylulaştırmadır.

Bu duruma ek olarak İstanbul’daki dönüşüm örneklerine bakıldığında Ayazma, Başibüyük, Derbent, Tozkoparan gibi yoksul mahalleler soylulaştırma örnekleri olarak değerlendirilebilecek Sulukule ve Tarlaabaşı ile aynı dönüşüm stratejisi uygulanarak dönüştürülmektedir. Bu mahalleler kamu-özel sektör ortaklığıyla gerçekleştirilen yenileme projeleriyle yıkılıp yeniden inşa edilirken konut stokunun tarihsel ve mimari özelliklerinin yanı sıra yeni inşa edilecek konutların orta ve üst sınıflar içerisindeki hangi alt grubunun tüketimine sunulacağı da dikkate alınır. Sulukule ve Tarlaabaşı gibi örneklerde konutların ve sosyal çevrenin nasıl inşa edileceği bu sınıfların kültürel ve sosyal sermaye hacimleri görece daha büyük olan alt gruplarının beğeni ve estetik yargılarına göre biçimlendiği söylenebilir. Örneğin Tarlaabaşı’nda gerçekleştirilen Tarlaabaşı 360 isimli yenileme projesinin tanıtım filminde tarihin korunması ve yaşa-

tılması, lokasyonun merkeziliği, şık restoranların, kafelerin, konsept sokakların ve sanat galerinin bulunması vurgulanan temel özelliklerdir. Filmde proje “tarihin yeniden hayat bulduğu proje” olarak adlandırılır (Tarlabaşı... 13 Ocak 2015). Bunun yanı sıra lokasyonu tanıtan reklam filminde ise Tarlabaşı'nın merkezi konumunun yanı sıra turistik, sosyal ve kültürel alanlara, moda ve yaşam merkezlerine ve uluslararası konferanslara ev sahipliği yapan otellere yakınlık gibi özellikler ön plana çıkartılmaktadır (Tarlabaşı... 12 Ocak 2015). Mekânsal dönüşüm stratejilerinden rehabilitasyon ve restorasyonun ağırlıklı olarak kullanıldığı Cihangir, Galata, Ortaköy, Kuzguncuk ve henüz soylulaştırmanın bu örneklere nazaran tam anlamıyla yoğunlaşmadığı Topthane gibi semtlerde de dönüşüm bu minvalde gerçekleşir. Bu anlamda bu semtlerde gerçekleştirilen bütün dönüşüm biçimlerinin ortak amacı belirli bir sınıfın belirli bir alt grubunun tüketimine sunulabilecek mekânlar üretilmesidir. Farklı dönüşüm stratejileri kullanılmasına rağmen Sulukule ve Tarlabaşı'nda gerçekleşen dönüşümü bu örneklerle ortaklaştıran dolayısıyla soylulaştırmanın örnekleri olarak okunmasını sağlayan ve aynı dönüşüm stratejisi kullanılmasına rağmen Ayazma, Tozkoparan ve Derbent gibi örneklerle farklılaştıran şey ise oluşturmak istenen yapı çevrenin ve muhite yerleşen/yerleşecek sınıfların sosyal ve kültürel karakteridir. Bu nedenle soylulaştırma bir dönüşüm stratejisinden ziyade farklı dönüşüm stratejileri kullanılarak hangi mekânların, nasıl ve kimin için dönüştürüleceğini belirleyen ekonomik, sosyal ve kültürel özellikler seti olarak görülebilir.

Soylulaştırmayı bu şekilde okumak soylulaştırmanın sadece alt sınıfları orta ve üst sınıfların lehine yerlerinden eden bir dönüşüm stratejisi olarak değerlendiren bakış açısının ortaya çıkardığı kavram muğlaklığını gidermede bir araç sağlayabilir. Yukarıdaki örneklerin hepsi kendi içerisinde değerlendirildiğinde alt sınıfların yerlerinden edilmesini ve daha üst sınıfların yerleşimini içerir. Ancak soylulaştırma yalnız aktörlerin sahip oldukları ekonomik çıkar güdüsüne değil sosyal ve kültürel sermaye hacimlerini koruma veya artırma dolayısıyla da sınıfsal konumlarının yanı sıra toplumsal statü konumları içerisindeki yerlerini belirginleştirme ve farklılaştırma güdülerine de gönderme yapar.

Sonuç

Toplumsal katmanlaşma sistemi (ürünün ekonomik ve simgesel bölüşümüne dayanan) ile toplumsal sınıf sistemi (üretim sistemi ve dolayısıyla sınıflar arası iktidar ilişkilerine dayanan) arasındaki içsel ilişkiyi reddedip, ilkinin ikincisine bağımlı kıldığımız noktadan itibaren, bu toplumsal eşitsizliğin özel durumunu üretim tarzının dönemlerine ve toplumsal sistemin tarihsel biçimlenişine göre ifade etmek zorunda kalırız (Castells, 1977: 27).

Castells'den yapılan bu alıntı açıklamaya çalışılan soylulaştırmanın kavramsallaştırılmasındaki sorunu çok iyi bir şekilde özetlemektedir. Çünkü kentsel politikalar/stratejiler gibi bir üretim biçimi olarak alınması, soylulaştırmanın toplumsal eşitsizliği ürettiği temel nokta olan kültürel ve sosyal sermaye birikimlerine yaptığı alt sınıflar için olumsuz üst sınıflar için olumlu katkının üstünü örter. Bu çalışmada önemli görülen noktalara değinilerek bu örtü kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu çabanın önemi, hali hazırda kültürel, sosyal ve ekonomik açılardan korunmasız olan alt sınıflar için olumsuz sonuçlar doğuran soylulaştırmanın, olumlu bir konuma yerleştirilmesine neden olabilecek kentsel politikalarla mevcut olan bağımlı kopararak daha gerçekçi bir bağlama yerleştirilmesidir.

Bu çalışmada literatür taraması ve farklı mekânsal dönüşümlerin karşılaştırılmasıyla ulaşılan sonuç, soylulaştırma olgusunun bir mekânsal dönüşüm stratejisi değil bir mekânın kültürel sermaye hacimlerini arttırmaya veya korumaya çalışan orta ve üst sınıfların tüketimine konu olabilmesi için taşınması gereken sosyal ve kültürel özelliklerin o mekânda bir araya getirilmesi süreci olduğudur. Soylulaştırma bu şekilde mekâna yönelen sermaye yatırımlarının kârlılığını sağlamada önemli bir işlev görmektedir. Soylulaştırmaya dair geleneksel bakış açısının bu yönde bir değişim gösterirse Tolga İslam'ın belirttiği (2006: 45) Ege ve Akdeniz'in bazı köylerinde ortaya çıkan kırsal soylulaştırma ve Süleymaniye'de ortaya çıkan turizm soylulaştırması gibi kentsel mekâna yerleşim odaklı soylulaştırma biçimlerinden farklı soylulaştırma türlerinin de kavranmasını kolaylaştıracaktır.

Bununla birlikte Nil Uzun'un haklı bir şekilde belirttiği gibi gentrification kavramının orijinal kullanımında İngiliz soylu sınıfına gönderme yapması ve Türkçeye çevrilmesinde soylulaştırma kavramının kullanılması Türkiye'de gecekondular alanlarının "soylu" kılınması gibi bir yanlış anlamayı doğurabilmektedir (Uzun, 2006: 32-33). Bu nedenle sorunun farklı, daha uygun bir adlandırma ile çözülebilecek potansiyeli olduğu ileri sürülebilir. Soylulaştırmanın Türkçe literatür için uygun bir adlandırma olup olmadığı tartışması önemli bir soruna işaret etmesine rağmen yanlış kavramsallaştırmadan kaynaklanan sorunu geri plana itme tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Böyle bir çözüm arayışı yüzeysel kalacak ve bahsedilen temel sorunu olduğu gibi bırakacaktır.

Kaynakça

- Beauregard, R. A. (2007). "The Chaos and complexity of gentrification", Neil Smith ve Peter Williams (Ed.), *Gentrification of the City*. Oxon: Routledge, 35-55.
- Bezmez, D. (2008). "The Politics of Urban Waterfront Regeneration: The Case of Haliç (the Golden Horn), Istanbul", *International Journal of Urban and Regional Research*, Cilt 32 (4), 815-840. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2427.2008.00825.x/abstract> (erişim tarihi: 18 Ocak 2015).
- Boddy, M. (2007). "Designer Neighbourhoods: New-build Residential Development in Nonmetropolitan UK Cities-the Case of Bristol", *Environment and Planning A*, Cilt 39 (1), 86-105. DOI:10.1068/a39144 (Erişim. Tarihi: 8 Mart 2015).
- Butler, T. (2007). "Re-urbanizing London Docklands: Gentrification, Suburbanization or New Urbanism?", *International Journal of Urban and Regional Research*, Cilt 31 (4), 759-781. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2427.2007.00758.x/pdf> (erişim tarihi: 16 Ocak 2015).
- Can, A. (2013). "Neo-Liberal Urban Politics in the Historical Environment of Istanbul-The Issue of Gentrification", *Planlama*, Cilt 23 (2), 95-104. http://www.journalagent.com/planlama/pdfs/PLAN-79188 RESEARCH_ARTICLE-CAN.pdf (erişim tarihi: 12 Aralık 2014).
- Castells, M. (1997). *Kent Sınıf İktidar. Asuman Erendil (Çev.)*, Ankara: Bilim ve Sanat.
- Davidson, M. ve L. Lees. (2005). "New-build Gentrification and London's Riverside Renaissance", *Environment and Planning A*, Cilt 37, 1165-1190. <http://wordpress.clarku.edu/mdavidson/files/2011/04/Davidson-and-Lees-2005-New-Build-Gentrification.pdf> (erişim tarihi: 21 Ocak 2015).
- Dinçer, İ. (2011). "The Impact of Neoliberal Policies on Historic Urban Space: Areas of Urban Renewal in Istanbul", *International Planning Studies*, Cilt 16 (1), 43-60. <http://dx.doi.org/10.1080/13563475.2011.552474> (erişim tarihi: 21 Ocak 2015).
- Ergün, N. (2006). "Gentrification Kuramlarının İstanbul'da Uygulanabilirliği", David Behar ve Tolga İslam (Der.), *İstanbul'da Soylulaştırma*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 15-31.
- Gale, D. (1979). "Middle Class Resettlement in Older Urban Neighborhoods: The Evidence and the Implications", *Journal of the American Planning Association*, Cilt 45 (3), 293-304. <http://dx.doi.org/10.1080/01944367908976968> (erişim tarihi: 10 Kasım 2014).
- Glass, R. [1964], (2010). "Aspects of Change", Japonica Brown-Saracino (Ed.), *The Gentrification Debates*. New York: Routledge, 19-29.
- Günay, Z. ve Vedia Dökmeci. (2012). "Culture-led Regeneration of Istanbul Waterfront: Golden Horn Cultural Valley Project", *Cities*, Cilt 29 (4), 213-222. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275111001090#> (erişim tarihi: 12 Şubat 2015).
- Hackworth, J. ve N. Smith. (2001). "Changing State of Gentrification", *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, Cilt 92 (4), 464-477. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-9663.00172/epdf> (erişim tarihi: 28 Kasım 2014).
- Harvey, D. (2003). *Sosyal Adalet ve Şehir*. Mehmet Morali (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.
- İslam, T. (2006). "Merkezin Dışında: İstanbul'da Soylulaştırma", David Behar ve Tolga İslam (Der.),

- İstanbul'da Soylulaştırma. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 43-58.
- Keleş, R. (2010). Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kocabaş, A. (2006). "Urban Conservation in Istanbul: Evaluation and Re-conceptualisation", Habitat International, Cilt 30, 107-126. ftp://ftparch.emu.edu.tr/Courses/arch/Arch556/arch556_material/urban%20conservation%20_Istanbul.pdf (erişim tarihi: 18 Ocak 2015).
- Lambert, C. ve M. Boddy. (2010). "City Center Housing in the UK: Prospects and Policy Challenges in a Changing Housing Market", disP - The Planning Review, Cilt 46 (180), 47-59. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02513625.2010.10557063> (erişim tarihi: 19 Aralık 2014).
- Lees, L. Tom Slater ve Elvin Wyly (2008). Gentrification. Oxon: Routledge.
- Ley, D. (1986). "Alternative Explanations for Inner-City Gentrification: A Canadian Assessment", Annals of the Association of American Geographers, Cilt 76 (4), 521-535. <http://www.jstor.org/stable/2562708> (erişim tarihi: 19 Kasım 2015).
- Ley, D. (1996). The New Middle Class and the Remaking of the Central City. New York: Oxford University Press.
- Le Roy, S. ve Jon Sonstelie. (1983). "Paradise Lost and Regained: Transportation Innovation, Income, and Residential Location", Journal of Economics, Cilt 13, 67-89. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0094119083900463> (erişim tarihi: 17 Ekim 2014).
- Lipton, S. G. (1977). "Evidence of Central City Revival", Journal of the American Institute of Planners, Cilt 43 (2), 136-147. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01944367708977771> (erişim tarihi: 6 Kasım 2014).
- Özden, P. P. (2008). Kentsel Yenileme: Yasal-Yönetmelik Boyut, Planlama ve Uygulama. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sassen, S. (2005). "The Global City: Introducing a Concept", Brown Journal of World Affairs, Cilt 11 (2), 27-43. <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/brownjwa11&div=33&id=&page=> (erişim tarihi: 19 Ekim 2014).
- Smith, N. (2007). "Gentrification, the Frontier, and the Restructuring of Urban Space", Neil Smith ve Peter Williams (Ed.), Gentrification of the City. Oxon: Routledge. 15-34.
- Smith, N. [1979], (2010). "Toward a Theory of Gentrification: A Back to the City Movement by Capital, not People". Japonica Brown-Saracino (Ed.), The Gentrification Debates. New York: Routledge, 71-85.
- Şen, B. (2006). Kentsel Gerilemeyi Aşmada Çelişkili Bir Süreç Olarak Soylulaştırma: Galata Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Şengül, T. (2001) "Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekânı", Praksis, Cilt 2, 9-31. <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/002-Sengul.pdf> (erişim tarihi: 15 Mart 2015).
- "Tarlabası 360 Tanıtım Filmleri", <http://www.tarlabasi360.com/tr/yansimalar/tanitim-filmleri> (erişim tarihi: 08.05.2015)
- Türkün, A. (2014). "Kentsel Ayrışmanın Son Aşaması Olarak Kentsel Dönüşüm", Asuman Türkün (Der.), Mülk, Mahal, İnsan: İstanbul'da Kentsel Dönüşüm. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 3-15.

- Türkün, A. ve Aslı Sarrođlu. (2014). “Tarlabaşı: Tarihi Kent Merkezinde Yoksulluk ve Dışlanan Kesimler Üzerinden Yeni Bir Tarih Yazılıyor”, Asuman Türkün (Der.), Mülk, Mahal, İnsan: İstanbul’da Kentsel Dönüşüm. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 267-309.
- Türkün, A. v. d. (2014). “İstanbul’da 1980’ler Sonrasında Kentsel Dönüşüm: Mevzuat, Söylem, Aktörler ve Dönüşümün Hedefindeki Alanlar”, Asuman Türkün (Der.), Mülk, Mahal, İnsan: İstanbul’da Kentsel Dönüşüm. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 79-139.
- Uzun, N. (2006). “İstanbul’da Seçkinleştirme (Gentrification): Örnekler ve Seçkinleştirme Kuramları Çerçevesinde Bir değerlendirme”, David Behar ve Tolga İslam (Der.), İstanbul’da Soylulaştırma. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 31-42.
- Wheaton, W. C. (1977). “Income and Urban Residence: An Analysis of Consumer Demand for Location”, The American Economic Review, Cilt 67 (4), 620-631. <http://www.jstor.org/stable/1813394> (erişim tarihi: 17 Ekim 2014).
- Yalçınan, M. C. “İstanbul Dönüşüm Coğrafyası”, Ayfer Bartu Candan ve Cenk Özbay (Haz.), Yeni İstanbul Çalışmaları: Sınırlar, Mücadeleler, Açılımlar. İstanbul: Metis Yayınları, 47-70.
- Yavuz, N. (2006). “Gentrification Kavramını Türkçeleştirmekte Neden Zorlanıyoruz?”, David Behar ve Tolga İslam (Der.), İstanbul’da Soylulaştırma. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 59-69.